

การเปลี่ยนผ่านสำหรับนักเรียนออทิสติกมีความสำคัญเพียงใด How important is the transition for students with autism?

Received: January 14, 2022

Revised: April 20, 2022

Accepted: May 13, 2022

สาวิตรี วงศ์ศิริรุ่งเรือง* ทวี เชื้อสุวรรณทวี
มหาวิทยาลัยมหิดล

Sawitree Wongkittirungrueng Tavee Cheausuwantavee
Mahidol University

* Corresponding author, E-mail: rsawit9@gmail.com

บทคัดย่อ

นักเรียนออทิสติกเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความบกพร่องด้านสังคม การสื่อสาร ด้านพัฒนาการและการเข้าใจเรื่องสัมพันธ์ทางสังคมของตนเองและยังมีปัญหาในการปรับตัวและการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ เมื่อเข้าสู่สภาพแวดล้อมใหม่ จึงทำให้เกิดภาวะเครียด หงุดหงิด อึดอัด วิตกกังวลและกลัวอย่างไร้เหตุผล และทำให้นักเรียนออทิสติกอยู่ในสังคมได้ยาก ซึ่งเป็นปัญหาที่ควรได้รับการช่วยเหลือ เพราะจะส่งผลกระทบต่อตัวเด็ก ครอบครัวและสังคมได้ โดยเฉพาะหากเด็กออทิสติกที่เรียนในโรงเรียนเรียนรวมมักพบปัญหาในการเล่นกับเพื่อน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียน และแม้กระทั่งการเปลี่ยนผ่านชั้นเรียนหรือเปลี่ยนโรงเรียน ซึ่งครู ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนช่วยกันอย่างเป็นระบบและมีรูปแบบการเปลี่ยนผ่านสำหรับนักเรียนออทิสติกที่ชัดเจนเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและความร่วมมือกันของทุกฝ่ายและเพื่อให้นักเรียนออทิสติกสามารถเปลี่ยนผ่านและเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้นหรือในโรงเรียนใหม่ได้อย่างราบรื่นและมีความสุข ซึ่งบทความนี้จะกล่าวถึง การจัดกระบวนการเปลี่ยนผ่านสำหรับนักเรียนพิการในต่างประเทศและในประเทศไทย รูปแบบการเปลี่ยนผ่านสำหรับนักเรียนพิการในต่างประเทศ การเปลี่ยนผ่านเพื่อเข้าสู่โรงเรียนระดับต่าง ๆ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดกระบวนการเปลี่ยนผ่านสำหรับนักเรียนออทิสติก ขั้นตอนในการจัดกระบวนการเปลี่ยนผ่านสำหรับนักเรียนออทิสติก เพื่อให้เป็นข้อมูลในการจัดการเปลี่ยนผ่านสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

คำสำคัญ: การเปลี่ยนผ่าน / นักเรียนออทิสติก / แผนการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล

Abstract

Students with autism are a group of people who have challenges with their social, communication, developmental, and comprehension of social connections, as well as difficulties adapting to and preparing for new situations. These factors contribute to tension, impatience, discomfort, anxiety, and unjustified dread in autistic children, making it more difficult for them to function in society. This is a problem that has to be addressed because it affects the child's family and society. They have difficulty playing with friends, participating in diverse classroom activities, and even moving classes or schools, especially if they attend an inclusive school. Teachers, parents, and other stakeholders should be able to assist students with autism in a structured and transitional manner. It is the preparation and teamwork of all parties that allows students with autism to successfully transition and pleasantly to higher grades or a new school. In this post, we'll look at how to organize transitional processes for children with disabilities, both in Thailand and overseas. Transitioning to different levels of school, transitional models for persons with disabilities, and the process of planning the transition process for students with impairments and students with autism. In order to keep providing information about transition management to those who are involved.

Keywords: Transition / Student with autism / Individual Transition Plan (ITP)

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษาของประชากรของชาติโดยมุ่งเน้นการได้รับโอกาสทางการศึกษาและความเสมอภาคทางการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับกฎหมาย และนโยบายของชาติ ที่มุ่งเน้นให้พลเมืองทุกคนมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ซึ่งนักเรียนออทิสติกก็ถือว่าเป็นกลุ่มผู้พิการที่มีความบกพร่องด้านการสื่อสาร ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการแสดงออกทางพฤติกรรม มีปัญหาในการปรับตัวและเมื่อเข้าสู่สภาพแวดล้อมใหม่ (Donald & Jon, 2014) ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและเพื่อนในชั้นเรียน ต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของนักเรียนออทิสติก เพื่อให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพของแต่ละคน (Megan et al., 2014; Mandy et al., 2015) ซึ่งจากข้อมูลที่ศึกษาเกี่ยวกับจำนวนนักเรียนออทิสติกที่เรียนรวมในโรงเรียนและเปลี่ยนผ่านจากระดับประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษา มีจำนวนลดลง จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ทำให้นักเรียนออทิสติก ดังกล่าวนี้นั้นมีจำนวนลดลง เนื่องจากต้องล้มเลิกกลางคัน (Queen, 2002) ปัญหาความสามารถในการปรับตัวสู่สภาพแวดล้อมใหม่ (จิราภรณ์ อักษรนุ และสิริลักษณ์ โปรงสันเทียะ, 2556; Allen, 2011) การขาดความความร่วมมืออย่างต่อเนื่องของผู้ปกครอง และความรู้ความช่วยเหลือที่ได้รับจากเพื่อนร่วมชั้น (Chantelle et al., 2017; Topping, 2011) และโดยเฉพาะ

การพัฒนาการเปลี่ยนผ่านร่วมกันอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานความสามารถและเป้าหมายของนักเรียนออทิสติกกรายบุคคล (Jacobs, 2017; Li et al., 2009; Richter et al., 2019) โดยมุ่งเน้นการทำงานร่วมกันระหว่างบ้านและโรงเรียนเพื่อให้เห็นผลอย่างชัดเจน (Topping, 2011; Tso & Strnadová, 2017; Davis, 2016)

จากการศึกษาข้อมูลของนักเรียนออทิสติกในโรงเรียนรวมในปี 2560, 2561, 2562 และ 2563 ที่แยกออกเป็นระดับอนุบาล ประถมและมัธยม (งานด้านข้อมูลสารสนเทศ กลุ่มงานแผนและงบประมาณ สำนักงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พบว่าจำนวนนักเรียนออทิสติก ระดับอนุบาลที่เลื่อนขึ้นไปเรียนในระดับประถมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทั้งในปี 2560, 2561 และ 2562 และ 2563 เนื่องจากการศึกษาภาคบังคับ ที่ผู้ปกครองได้ส่งบุตรหลานเข้าเรียนในระดับประถมศึกษามากกว่าระดับอนุบาล (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 49) ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนักเรียนออทิสติกที่เปลี่ยนผ่านจากระดับประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษา มีจำนวนลดลงอย่างเห็นได้ชัดเจน ที่มุ่งเน้นให้มีความร่วมมือกันระหว่างครูและผู้ปกครองอย่างต่อเนื่องตลอดกระบวนการเปลี่ยนผ่านและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีร่วมกัน การเปลี่ยนผ่านมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนออทิสติกเป็นอย่างยิ่ง จะต้องจัดกระบวนการเปลี่ยนผ่านให้แก่นักเรียนออทิสติกเร็วที่สุดตามความเหมาะสม เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการเรียนของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการครูที่เป็นที่ปรึกษาอย่างใกล้ชิดด้วย (Jacobs & Elizabeth, 2017) ซึ่งการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนออทิสติก จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาและจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละคน โดยความร่วมมือของครอบครัวและผู้เกี่ยวข้องในระยะยาวต่อการเปลี่ยนผ่านระยะต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จที่ได้รับการยืนยันว่าเป็นแนวทางที่ดีที่สุด (Taylor & Seltzer, 2011; Wei et al., 2015., Kohler, 1996) เพื่อเป็นการมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับหลักสูตรการเรียนและการเตรียมความพร้อมของนักเรียนเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการเรียนในระดับสูงต่อไป (The Individuals with Disabilities Education Act : IDEA, 2009) ตลอดจนสามารถฝึกให้มีประสบการณ์ในการทำงาน ฝึกทักษะทางสังคม การใช้ชีวิตประจำวัน ฝึกทักษะการตัดสินใจด้วยตนเองและการทำงานร่วมกันในชุมชนหรือหน่วยงานได้ (Lounds et al., 2007; Landmark & Zhang, 2010) การเปลี่ยนผ่านมีหลักการเทคนิคการแบ่งประเภท (Taxonomy) ของ Kohler 's Model เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะและธรรมชาติของนักเรียนออทิสติก (Kohler et.al, 2016) และเป็นแนวทางในการจัดการรูปแบบการเปลี่ยนผ่านสำหรับนักเรียนออทิสติก มีหลักฐานที่ชัดเจนเกี่ยวกับความต้องการบริการการเปลี่ยนผ่านของนักเรียนออทิสติก และเด็กพิเศษอื่น ๆ ซึ่งได้จากวิถีการดำเนินชีวิต ผลลัพธ์ทางวิชาการ ทักษะการสื่อสารและทางสังคมที่มีปัญหาที่ต้องการการแก้ไข (Li & Hutchinson, 2009; Williamson et.al, 2010) นอกจากนี้ยังพบว่าโปรแกรมของการเปลี่ยนผ่านช่วยเพิ่มศักยภาพของนักเรียนออทิสติก ได้มากขึ้น (Kohler, 1996; Meleis et al, 2014) จะนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนไปสู่วัยผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมากในชีวิตเพราะถือเป็นช่วงแห่งการปรับเปลี่ยนและเติบโตของชีวิต (Jacobs & Elizabeth, 2017) จากวัยรุ่นไปสู่วัยที่เติบโตขึ้นและมีความเป็นอิสระที่เพิ่มขึ้นด้วย (Syed & Seiffge-Krenke, 2013) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตอย่างหนึ่งของบุคคลที่มีภาวะออทิสซึมในการเตรียมความพร้อมออกไปสู่สังคมภายนอก จึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดีขึ้นทั้งในด้านการสื่อสารพฤติกรรม ความสามารถ ความเป็นอิสระและการได้รับการสนับสนุนจากสังคมในระหว่างที่มีการเปลี่ยนผ่านในแต่ละช่วงเวลาของชีวิตและการได้รับการสนับสนุนที่ครอบคลุมทุกด้านที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตที่ดีของนักเรียนออทิสติกในแต่ละช่วงวัยเช่นกัน (Wehmeyer & Webb, 2012; Boehm et al, 2015)

จะเห็นว่าการเปลี่ยนผ่านมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับนักเรียนออทิสติกในหลาย ๆ ด้านในระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่นักเรียนได้เข้ามาเรียนรวมในชั้นเรียนทั่วไปแล้ว ที่ต้องการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของนักเรียนแต่ละคนแล้ว จำเป็นต้องมีแผนการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลสำหรับนักเรียนออทิสติกแต่ละคน แต่พบว่าส่วนใหญ่ยังไม่มีแผนการจัดทำแผนการเปลี่ยนผ่านสำหรับนักเรียนออทิสติกแต่ละคนซึ่งต้องทำควบคู่ไปกับการแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของนักเรียนแต่ละคนในการพัฒนานักเรียนจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน และยังพบว่าประเทศไทยไม่มีรูปแบบการเปลี่ยนผ่านสำหรับนักเรียนออทิสติก จึงน่าจะมีการศึกษาวิจัยเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่มุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนานักเรียน (Student development) ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว (Family involvement) และด้านโรงเรียนและการสนับสนุนจากภายนอก (School and external support factors) ตลอดจนการติดตามและประเมินแผนการเปลี่ยนผ่านของนักเรียนอย่างต่อเนื่องตามความสามารถและเป้าหมายของนักเรียนรายบุคคลได้อย่างเหมาะสมครอบคลุมและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ นโยบายปฏิรูปการศึกษาสำหรับคนพิการและพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ตลอดจนสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและบริหารจัดการเกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านของนักเรียนออทิสติก จากระดับประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษาสู่การศึกษาในระดับที่สูงขึ้นเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในอนาคตต่อไป

โดยสรุปแล้ว “การเปลี่ยนผ่าน” เป็นกระบวนการการวางแผนให้บริการสนับสนุนโดยมุ่งเน้นผลที่จะเกิดขึ้นต่อตัวผู้พิการในระยะยาวเน้นการช่วยเหลือ ออกแบบด้านการจัดการศึกษาแต่ละระดับเพื่อให้มั่นใจว่าผู้เรียน ได้รับความช่วยเหลือ ให้มีพัฒนาการทางวิชาการ และการใช้ชีวิตประจำวันในระหว่างที่มีการเปลี่ยนผ่านจากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่ง เช่น จากโรงเรียนประถมศึกษาไปสู่ระดับมัธยมศึกษา สายสามัญ หรือสายอาชีพ ตลอดจนถึงสามารถประกอบอาชีพและปรับตัวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ได้เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

เนื้อหา

การจัดกระบวนการเปลี่ยนผ่านสำหรับนักเรียนพิการในต่างประเทศ

ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในปี ค.ศ.1975 Education for all Handicapped Act of 1975 (Public Law 97-142) เป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านต่าง ๆ ได้เรียนหนังสือเป็นการศึกษาแบบให้เปล่าที่รัฐจัดให้ก่อนประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ เด็กที่มีความต้องการพิเศษมากกว่า 1 ล้านคน ในสหรัฐอเมริกาไม่ได้เรียนหนังสือ เนื่องจากโรงเรียนของรัฐปฏิเสธที่จะรับเด็กเข้าเรียน ส่วนที่เข้าเรียนแล้วซึ่งส่วนมากอยู่ในโรงเรียนพิเศษหรือสถานสงเคราะห์ต่าง ๆ แต่หลังจากประกาศใช้กฎหมายแล้วจึงได้รับการต้อนรับอย่างกว้างขวาง

ในปี 1983 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กระทรวงศึกษาธิการของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดนโยบายว่าทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคนพิการจะต้องจัดกระบวนการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนสู่การทำงานซึ่งเป็นมาตรการสำคัญในการนำมาใช้ในเรื่องการศึกษาพิเศษทั่วประเทศ หลังจากใช้กฎหมายการศึกษาพิเศษฉบับนี้ (Public Law 97-142) มาเป็นเวลา 22 ปี จึงมีการปรับปรุงกฎหมายการศึกษาพิเศษครั้งใหญ่ในปี ค.ศ. 1997 เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและตั้งชื่อใหม่ว่าพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ (The Individuals with Disabilities Education Act:

IDEA, 1997) ได้กล่าวว่าเมื่อเด็กพิการอายุ 14 ปี ทุกหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องจัดทำแผนการจัดกระบวนการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล (The Individualize Transition Plan : ITP) รวมอยู่ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ด้วย

ต่อมาเมื่อพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการได้ปรับปรุงใหม่ในปี ค.ศ. 2004 (U.S. Department of Education, 2009) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเป้าหมายหลังจบมัธยมศึกษาของคนพิการและการจัดบริการด้านกระบวนการเปลี่ยนผ่านรวมไปถึงหลักสูตรการเรียนที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนไปสู่มหาวิทยาลัยหรือการทำงานของคนพิการ ในพระราชบัญญัติดังกล่าวจึงได้กำหนดไว้ว่า ในการจัดทำแผนกระบวนการเปลี่ยนผ่านจะต้องจัดให้คนพิการอายุตั้งแต่ 16 ปี ไม่เกิน 21 ปี เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับคนพิการตั้งแต่อยู่ในโรงเรียนให้สามารถใช้ชีวิตอิสระในทุกสถานที่หลังจากจบการศึกษาได้ ต่อจากนั้นทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคนพิการก็เริ่มดำเนินการจัดทำแผนกระบวนการเปลี่ยนผ่านสำหรับคนพิการ ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในประเทศสหรัฐอเมริกาจนถึงปัจจุบัน

การจัดการกระบวนการเปลี่ยนผ่านสำหรับนักเรียนพิการในประเทศไทย

การจัดการกระบวนการเปลี่ยนผ่านสำหรับคนพิการในประเทศไทย เป็นการจัดการเปลี่ยนผ่านสำหรับผู้เรียนพิการมีอยู่ 4 ลักษณะ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2554; เกตอรินท์ พิทักษ์โคชญากุล, 2558) จึงขอสรุปอย่างย่อ ๆ ได้แก่

1. การจัดช่วงเปลี่ยนผ่านเพื่อเข้าสู่ระบบโรงเรียน (Transition into the school system)

เมื่อครอบครัวของผู้เรียนพิการรับทราบว่าบุตรหลานต้องเข้าเรียน จำเป็นต้องแสวงหาสถานที่เรียนสำหรับบุตรหลานเพื่อเข้าสู่ระบบการศึกษาหรือระบบการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ผู้ปกครองจึงเป็นบุคคลแรกที่แสวงหาบริการแก่บุตรหลาน โดยการไปพบปะผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครู นักวิชาชีพ หรือแสวงหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อเข้ารับการศึกษา

การจัดช่วงเปลี่ยนผ่านจากระดับก่อนวัยเรียนสู่ระดับอนุบาลเป็นช่วงเวลาที่ยืดหยุ่นของเด็กและของผู้ปกครอง ครูอนุบาลสามารถช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ปกครอง บุคลากรในโรงเรียน พ่อแม่มีความต้องการที่จะรับทราบพัฒนาการที่เหมาะสมของเด็กระหว่างอยู่ในชั้นเรียน โดยสังเกตพฤติกรรม และพูดคุยกับครูประจำชั้น ถ้าครูระดับก่อนประถมศึกษาจะมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะการเรียนรู้ (Learning style) และ ช่วงความสนใจของเด็กแต่ละคน จะช่วยให้ช่วงเปลี่ยนผ่านในระดับก่อนวัยเรียนสู่ระดับอนุบาลมีความราบรื่น ผู้ปกครองมีส่วนสนับสนุนการเตรียมความพร้อมของเด็ก ดังนี้

- (1) เยี่ยมชมโรงเรียนที่เด็กจะเข้าไปเรียนร่วมโดยน่านักเรียนเข้าพบกับครูอนุบาลและดูกิจกรรมการเรียนการสอนจริง เช่น การจัดที่นั่ง ห้องน้ำ ตารางเรียน การเล่นอิสระ
- (2) ศึกษารายการอาหารกลางวัน ความสดใหม่ คุณค่าทางโภชนาการและสร้างโอกาสให้การรับประทานอาหารด้วยตนเอง
- (3) ศึกษาเอกสารความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับอนุบาล
- (4) ตอบคำถามของเด็กเกี่ยวกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในโรงเรียนแก่เด็ก เช่น เด็กจะได้ฟังนิทาน ทำกิจกรรมการนับ เล่นกับกลุ่มเพื่อน ทั้งในห้องเรียนและที่สนามเด็กเล่น
- (5) ศึกษากิจกรรมระหว่างวันของโรงเรียนว่าเหมือนหรือแตกต่างกับกิจกรรมของศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กก่อนเข้าเรียน

(6) ถ้าโรงเรียนที่เด็กเข้าไปเรียนที่จัดกิจกรรมการสอนที่หลากหลายมากกว่าเน้นการจัดการเรียนการสอนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น เชื้อชาติ วัฒนธรรม หรือความพิการ ผู้ปกครองควรหาโอกาสชี้แจงคณะกรรมการโรงเรียน

(7) อธิบายเด็กเกี่ยวกับการเดินทางไป-กลับโรงเรียน ว่ามีความปลอดภัยสะดวก

(8) สร้างความมั่นใจแก่เด็กว่าที่โรงเรียนมีกิจกรรมน่าสนใจและสนุกทุกวัน

(9) ตรวจสอบความสามารถและทักษะพื้นฐานการดำเนินชีวิตในโรงเรียนอนุบาลของเด็ก หลังจากการดูสถานการณ์จริง สัมภาษณ์ครูอนุบาลและสอบถามผู้ปกครอง

รูปแบบการเปลี่ยนผ่านสำหรับนักเรียนพิการในต่างประเทศ

จากการศึกษาตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการประเทศสหรัฐอเมริกา (The Individuals with Disabilities Education Act: IDEA, 1997) และแก้ไขพระราชบัญญัติดังกล่าวในปี ค.ศ. 2004 การจัดบริการกระบวนการเปลี่ยนผ่านสำหรับคนพิการ และได้พัฒนารูปแบบกระบวนการเปลี่ยนผ่านที่เหมาะสมและสอดคล้องกับคนพิการจนประสบความสำเร็จในการเรียนระดับอุดมศึกษา ขอสรุปพอสังเขปดังนี้

1. Work-study Program

Wisniewski et.al (1991) รูปแบบนี้เริ่มขึ้นในทศวรรษที่ 60 เพื่อบริการนักเรียนพิการทางสติปัญญา ระดับมัธยมศึกษา โดยความร่วมมือของโรงเรียน รัฐบาลหน่วยงานฟื้นฟูสมรรถภาพของรัฐที่อยู่ในพื้นที่ เป็นการรวมหลักสูตร การศึกษา สังคม และอาชีพเข้าด้วยกัน โดยการสร้างประสบการณ์การทำงานในชุมชนให้กับนักเรียนพิการทางสติปัญญา รูปแบบนี้เป็นตัวอย่างของการสร้างความร่วมมือที่เป็นทางการระหว่างหน่วยงานต่างๆ และส่งผลต่อการเปลี่ยนผ่านในปัจจุบันในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

1) การทำงานบางเวลา เป็นการเพิ่มประสบการณ์การทำงานในชุมชน การปรับชั้นเรียนให้เป็นที่ฝึกงานและการศึกษาตามหน้าที่ ถูกนับรวมเป็นประสบการณ์ในการทำงานที่ช่วยให้นักเรียนปรับตัวและรู้จักแก้ปัญหาในสถานที่ทำงานและในชุมชน

2) ครูประจำชั้น ทำหน้าที่ประสานงานกับนักแนะแนวด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ ด้วยการทำงานเป็นทีมร่วมกับนักวิชาชีพต่างๆ โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนได้รับการจ้างงานหลังสำเร็จการศึกษาด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ

3) ข้อตกลงระหว่างหน่วยงาน ถูกนำมาใช้มากขึ้นเพื่อเพิ่มทรัพยากรสำหรับการเรียนรู้โดยใช้งานเป็นฐาน (Work-based learning) และบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ (Rehabilitation services) โดยการทำความร่วมมือระหว่างโรงเรียนของรัฐและหน่วยบริการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ มีนักแนะแนวด้านอาชีพเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้นักเรียนมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการทำงานในสภาพแวดล้อมต่างๆ รวมทั้งช่วยให้เกิดการติดต่อประสานงานที่จะนำไปสู่การสร้างงานหลังสำเร็จการศึกษา

2. Halpern's Alternative to Bridge Model

แนวคิดพัฒนาโดย Andrew S. Halpern รูปแบบนี้ไม่ได้มุ่งไปที่การมีงานทำอย่างเดียว แต่เน้นไปที่คุณภาพชีวิต (Quality of life) ด้วยการขยาย Will's Bridges Model โดยการเพิ่มเสาหลัก (Pillars) 3 เสาหลัก คือ 1) สภาพแวดล้อมของที่พักอาศัย 2) การจ้างงาน 3) สังคมและเครือข่ายระหว่างบุคคล Halpern เชื่อว่าทั้ง 3 เสาหลักนี้ควรได้รับการกำหนดไว้เพื่อจะได้เพิ่มคุณภาพชีวิตให้นักเรียนพิการ รวมทั้งเกิดการขยายและปรับ ชุมชน สภาพแวดล้อม และสังคม ให้นักเรียนพิการมีโอกาสได้รับการจ้างงานมากขึ้น รูปแบบนี้เป็นพื้นฐานในการให้บริการเปลี่ยนผ่านที่ถูกกำหนดไว้ใน the Individuals with Disabilities Education Act

(IDEA) ของประเทศสหรัฐอเมริกาในเรื่องการมีชีวิตอิสระ การมีส่วนร่วมในชุมชน การทำงาน และการศึกษา (Flexer et.al, 2013)

3. Linkage in Transition System

ระบบนี้เป็นการเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาพิเศษ การอาชีวศึกษาและการฟื้นฟูสมรรถภาพ ซึ่งเป็น การยากที่จะทำให้เกิดขึ้นเนื่องจากปรัชญาการให้บริการทั้ง 3 ส่วนขัดแย้งกันในในทศวรรษที่ 80 the Office of Special Education and Rehabilitative Services (OSERS) จึงมุ่งพัฒนาข้อตกลงระหว่าง 3 หน่วยงาน เพื่อนำไปสู่การรวมความหลากหลายของทั้ง 3 หน่วยงานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน มากขึ้น เนื่องจากปัญหาการเชื่อมโยงการศึกษาพิเศษกับการฟื้นฟูสมรรถภาพใน Work-study program ที่พบว่า การศึกษาพิเศษมุ่งเน้นไปที่ความเสมอภาคและเน้นการให้บริการส่วนการให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพ มุ่งเน้นไปที่ประสิทธิภาพและสิทธิ์ที่ได้รับ ข้อขัดแย้งนี้จึงขัดขวางการทำงานใน Work-study program แต่ รูปแบบของ Linkage in transition system เป็นมิติใหม่ของการเปลี่ยนผ่าน โดยการสร้างเป้าหมายที่ไม่ เจาะจงและเป็นเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกันเพื่อให้บริการนักเรียนพิการอย่างครอบคลุม ต่อมาจึงวิจัยที่พบว่ามีการเขียนบริการทางอาชีพไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลน้อยมาก ดังนั้นในทศวรรษที่ 80 OSERS จึงได้เน้นการทำข้อตกลงโดยเพิ่มการอาชีวศึกษาเข้าไปด้วย (Flexer et.al, 2013)

4. Ohio's special needs vocation model

โดย Ohio's department of vocation education ได้เสนอรูปแบบที่มีทางเลือก 4 ทางเพื่อ ตอบสนองความต้องการจำเป็นของนักเรียนพิการไว้ในแผนการเตรียมความพร้อมนักเรียนพิการเพื่อการสร้าง งาน ทางเลือก 4 ประเภทประกอบด้วยการให้นักเรียนพิการสามารถเลือกเรียนด้านใดด้านหนึ่งต่อไปนี้ (1) เรียนสายอาชีพปกติ (2) เรียนสายอาชีพปกติที่มีการปรับแผนการเรียน (3) เรียนสายอาชีพปกติที่มีสื่อ ช่วยเหลือและหรือมีบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะทางช่วยเหลือ (4) เรียนสายอาชีพที่มีความเฉพาะ (Flexer et.al, 2013)

5. Wehman's Model

รูปแบบที่พัฒนาโดย Pro.Paul Wehman ศาสตราจารย์ด้านกายภาพบำบัดและการฟื้นฟู สมรรถภาพมหาวิทยาลัยเวอร์จิเนียคอมมอนเวลท์ และเป็นผู้บุกเบิกการสนับสนุนการจ้างงาน เป็นการเปลี่ยน ผ่านจากโรงเรียนสู่การทำงาน การสนับสนุนการจ้างงาน การเป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจและการกลับไปทำงาน เป็น รูปแบบการเตรียมความพร้อมที่มีการเชื่อมโยงการศึกษาพิเศษ การศึกษาด้านอาชีพ และการฟื้นฟูสมรรถภาพ คนพิการเข้าด้วยกัน เพื่อสนับสนุนนักเรียนที่มีความพิการรุนแรง ประกอบด้วยสมาชิกมาจากหลายหน่วยงาน และระบบบริการต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเป็นสิ่งสำคัญ แผนการเปลี่ยนผ่านสู่อาชีพ ต้องเกิดขึ้นก่อนอายุ 21 ปี กระบวนการต้องได้รับการวางแผนอย่างเป็นระบบการจัดหาบริการด้านอาชีพต้องมี คุณภาพ โดยต้องมีการขับเคลื่อน 3 ระยะคือ ระยะแรก การเรียนการสอนในโรงเรียน

เป็นระยะที่มีความสำคัญ เพราะการเรียนการสอนในโรงเรียนเป็นพื้นฐานของบริการและแผนที่จะ ตามมา การสอนในโรงเรียนต้องประกอบด้วย (1) หลักสูตรที่ดี (2) บริการที่รวมการปรับสภาพแวดล้อมของ โรงเรียน (3) กิจกรรมที่มีชุมชนเป็นฐานเพื่อขยายความสามารถของนักเรียนในการปรับใช้กับการเรียนที่ เหมาะสม ระยะที่ 2 การวางแผนเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนผ่าน มีนักเรียนและครอบครัวเป็นแกนของการ วางแผนการเปลี่ยนผ่านการให้บริการสนับสนุนในโรงเรียน ต้องรวมกระบวนการวางแผนเพื่อช่วยกำหนด ผลลัพธ์สำหรับนักเรียนกระบวนการวางแผนต้องทำเป็นรายบุคคลเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นของนักเรียน และ

ต้องกำหนดบริการเปลี่ยนผ่านที่จำเป็นต่อความสำเร็จ ระยะสุดท้าย การมีงานทำ เป็นผลลัพธ์ด้านอาชีพที่ต้องมีการแข่งขันเพื่อให้ได้รับการจ้างงาน การได้รับการสนับสนุนในการทำงาน หรืองานในโรงงาน อารักษ์ รูปแบบนี้ นักเรียนต้องถูกจัดวางก่อนที่จะออกไปจากโรงเรียน เพื่อให้การเปลี่ยนผ่านไหลลื่นสู่การเป็นผู้ให้ (Wehman & Barcus, 1985)

6. Quality of life on Transition

รูปแบบที่เป็นการประกันคุณภาพชีวิตของนักเรียนพิการ เนื่องจากยังคงมีปรากฏให้เห็นว่าผลลัพธ์เรื่องของคุณภาพชีวิตของคนพิการต่ำ ดังนั้นแผนการเปลี่ยนผ่านต้องขึ้นอยู่กับ (1) ความต้องการจำเป็นและความเห็นชอบของนักเรียนพิการ (2) มุ่งผลลัพธ์ (3) ประสานงานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน (4) ส่งเสริมการขับเคลื่อนสู่สภาพแวดล้อมระดับอุดมศึกษาที่จะส่งผลทางบวกต่อคุณภาพชีวิตโดยรวมของนักเรียนพิการ Stanford research institute international ทำการศึกษาการเปลี่ยนผ่านระยะยาวโดยทำการศึกษานักเรียนพิการ 8,000 คน พบว่า 3 ใน 5 ปี หลังสำเร็จการศึกษา มีเพียงร้อยละ 43.5 ของผู้ที่สำเร็จการศึกษาได้งานทำแบบเต็มเวลา และมีเพียงร้อยละ 36.9 ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา และพบว่าประชากรวัยหนุ่มสาวที่พิการและได้ทำงานมีแนวโน้มว่าได้รับค่าจ้างต่ำ มีสถานะในการทำงานต่ำ และมีโอกาสก้าวหน้าน้อย (Stanford research institute international, 1992)

7. SELPA Transition Model

SELPA Transition Model : Special Education Local Plan Area เป็นรูปแบบการเปลี่ยนผ่านระดับมัธยมศึกษาสู่ผู้ใหญ่ โดย Dr. Diana Blackmon ซึ่งเป็นที่ปรึกษาให้กับ Department of Education of California กองการศึกษาพิเศษและพัฒนา ร่วมกับสมาชิกระหว่างสถาบันการศึกษา ห้างร้าน ชุมชนและผู้ปกครอง พัฒนาขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนพิการที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีโอกาสเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้มากขึ้น มีงานทำและสามารถใช้ชีวิตอิสระในสังคมและชุมชนได้อย่างมีความสุขภายหลังจบการศึกษา ซึ่งในการจัดทำรูปแบบนี้เป็นความร่วมมือระหว่างครอบครัวของนักเรียนพิการ โรงเรียนท้องถิ่น (Country school districts) วิทยาลัยชุมชน El Camino และนักเรียนพิการเอง ผลการจัดทำรูปแบบฯ พบว่านักเรียนพิการที่จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาส่วนมากมีโอกาสเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงชั้นเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม การเรียนรู้ในด้านการใช้ชีวิต และการเรียนรู้ด้านทักษะการทำงาน (Blackmon et.al, 2008)

8. รูปแบบกระบวนการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนประจำตำบลไปสู่วิทยาลัยชุมชน (A model for alliances between community college and school districts)

เป็นรูปแบบที่จัดทำขึ้นโดยศูนย์การศึกษาพิเศษประจำรัฐ California มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้นักเรียนพิการที่จบการศึกษาจากโรงเรียนประจำตำบลมีโอกาสเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษามากขึ้น เป็นความร่วมมือระหว่างโรงเรียนประจำตำบลและวิทยาลัยชุมชนในรัฐ California รูปแบบนี้คล้ายกับรูปแบบกระบวนการเปลี่ยนผ่าน SELPA Transition แต่มีความแตกต่างกันคือ รูปแบบกระบวนการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนประจำตำบลไปสู่วิทยาลัยชุมชนนั้น ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนพิการได้ฝึกประสบการณ์ด้านการเรียนในระดับอุดมศึกษาระหว่างปิดภาคฤดูร้อนด้วย ผลการจัดรูปแบบนี้พบว่านักเรียนพิการที่จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนประจำตำบลมีโอกาสศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาและประสบความสำเร็จในการเรียนระดับอุดมศึกษารวมไปถึงการมีงานทำเพิ่มขึ้น (Flexer et.al, 2013)

9. รูปแบบกระบวนการเปลี่ยนผ่านจากระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่วิทยาลัยระหว่างปิดภาคฤดูร้อน (Seneca's Summer Transition Program)

รูปแบบนี้จัดขึ้นโดยศูนย์บริการนักเรียนพิการในวิทยาลัย Seneca เมือง Toronto ประเทศแคนาดา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนในระดับอุดมศึกษาแก่นักเรียนพิการทางการเรียนรู้ (Students with learning disabilities) ซึ่งได้จัดขึ้นในช่วงระหว่างปิดภาคฤดูร้อนของทุกปี โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนพิการทางการเรียนรู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเข้าร่วมกิจกรรมกับทางวิทยาลัยทั้งตอนกลางวันและตอนกลางคืน กิจกรรมในรูปแบบนี้ประกอบด้วย

- 1) ฝึกประสบการณ์การใช้ชีวิตในวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นการอยู่หอพัก การใช้ชีวิตประจำวันกับเพื่อนทั่วไป การขอความช่วยเหลือจากบุคลากรในวิทยาลัย การสำรวจทรัพยากรในวิทยาลัยที่ใช้ได้ ทดลองใช้เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการเรียนในระดับอุดมศึกษาที่วิทยาลัยจัดให้เพื่อจะได้นำไปปรับปรุงให้เหมาะสมกับนักเรียนพิการทางการเรียนรู้
- 2) ฝึกประสบการณ์การเรียนหลายรูปแบบจากคณาจารย์ในวิทยาลัย
- 3) ฝึกทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนในระดับอุดมศึกษา
- 4) เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อจะได้พบกับบุคลากรในวิทยาลัย พบปะกับเพื่อนทั่วไปเพื่อจะได้สร้างความสัมพันธ์ต่อกันและกัน

ผลการจัดรูปแบบนี้พบว่านักเรียนพิการทางการเรียนรู้มีความมั่นใจในการเรียนระดับอุดมศึกษา มีความมั่นใจต่อการใช้ชีวิตในสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น จึงทำให้อัตราการลาออกระหว่างการศึกษาระดับอุดมศึกษาของนักเรียนเหล่านั้นลดลง

10. Will's Bridges Model

แนวคิดที่พัฒนาโดย William Bridges ชาวอเมริกัน ซึ่งเป็นนักเขียนนักพูดและที่ปรึกษา เน้นความสำคัญของการทำความเข้าใจการเปลี่ยนผ่านเป็นกุญแจสำคัญสำหรับองค์กรที่จะประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลง และเป็นกระบวนการทางจิตวิทยาของการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง รูปแบบนี้เป็นการเชื่อมโยงการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนสู่การจ้างงาน เน้นที่การมีงานทำและแนวคิดการเปลี่ยนผ่านที่ประกอบไปด้วยสะพานเชื่อมการจ้างงาน 3 ส่วนคือ

- 1) การเปลี่ยนผ่านโดยไม่มีบริการพิเศษ (No special services) เช่น การศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย หรือจากมัธยมศึกษาตอนปลายมุ่งสู่อุดมศึกษา
- 2) การเปลี่ยนผ่านด้วยการให้บริการที่มีกำหนดเวลา (Time limited services) เช่น การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ
- 3) การเปลี่ยนผ่านด้วยการให้บริการต่อเนื่องในระหว่างการจ้างงาน (On going services) เช่น การจ้างงานแบบสนับสนุน (Supported employment) (Flexer et.al, 2013)

11. Kohler's Transition Education Model

เป็นรูปแบบที่พัฒนาโดย Dr. Paula Kohler ผู้บริหารระดับสูงของ University of Central Florida การเสนอรูปแบบที่เรียกว่า Transitive Perspective of Education (Kohler, 1996) โดยเน้นไปที่ความสำคัญของการจัดการศึกษาที่เป็นหรือควรจะเป็นของแต่ละคน และจำแนกเป็นหมวดหมู่ หรืออธิบายแผนการเปลี่ยนผ่านและบริการที่ประกอบด้วย 1) การวางแผนโดยมุ่งไปที่นักเรียน (Student-focused planning) 2) การพัฒนานักเรียน (student development) 3) ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

(Interagency collaboration) 4) การมีส่วนร่วมของครอบครัว (Family involvement) และ 5) โครงสร้างโปรแกรมและคุณลักษณะ (Program structure)

Kohler กำหนดมุมมองของการเปลี่ยนผ่าน ซึ่งต้องทำเพื่อส่งเสริมการศึกษาที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่าน ประกอบด้วยมุมมอง 5 ด้าน (Based on the work of Dr. Paula Kohler in Taxonomy for transition programming 2.0 (Kohler et.al, 2016) ซึ่งได้สร้างขึ้นจาก Taxonomy for Transition Programming (Kohler, 1996) ดังนี้

1) การวางแผนโดยมุ่งไปที่นักเรียน (Student-focused planning) ประกอบด้วยแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล การมีส่วนร่วมของนักเรียน โดยกลยุทธ์การวางแผนอยู่ที่การมีส่วนร่วมของนักเรียน ที่ถือเป็นส่วนสำคัญสำหรับการวางแผนของนักเรียนแต่ละบุคคล เพราะแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลเป็นตัวหลักในการพิจารณาเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และการบริการที่เหมาะสม

2) การพัฒนานักเรียน (Student development) ประกอบด้วย การสอนทักษะชีวิต การสอนทักษะการทำงาน หลักสูตรด้านอาชีพ และอาชีพ ประสบการณ์การทำงานอย่างมีโครงสร้าง การประเมินบริการสนับสนุน โดยโรงเรียนต้องจัดหาทางเลือกที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ทักษะที่จำเป็น เพื่อให้มีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างประสบความสำเร็จ การสอนต้องจัดหาสภาพแวดล้อมที่แตกต่างเพื่อขยายทักษะในวงกว้าง ซึ่ง Kohler (1998) เน้นว่าโรงเรียนต้องให้การศึกษาและสอนอาชีพผ่านหลักสูตรที่มีให้เลือกอย่างหลากหลาย กำหนดและจัดหาการสนับสนุนเพื่อช่วยการเรียนรู้ ให้นักเรียนทุกคนใช้ประโยชน์จากการประเมินที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการสอน จัดหาประสบการณ์การทำงานที่มีโครงสร้างเมื่อจำเป็น

3) ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง (Interagency collaborations) ประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้ปกครองนักเรียน นักเรียน นายจ้าง และผู้ให้บริการจะช่วยจัดช่องว่างในการให้บริการ หลีกเลี่ยงการให้บริการที่ซ้ำซ้อน มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าลดปัญหาที่เกิดจากขอบข่ายการทำงาน และสร้างแผนการบริการแบบองค์รวม

4) การมีส่วนร่วมของครอบครัว (Family involvement) หมายถึง การมีส่วนร่วม การสร้างพลังอำนาจและการฝึกอบรมนักเรียนและครอบครัว เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับสมาชิกทุกคนในครอบครัว

5) โครงสร้างโปรแกรมและคุณลักษณะ (Program structure) ระบบการให้บริการและปรัชญาที่ตรงกัน คือนโยบาย กระบวนการวางแผน วิธีการประเมิน ทรัพยากรที่มี และการพัฒนาบุคลากร เพื่อพัฒนาบริการเปลี่ยนผ่านต้องมีคือ (ก) การมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นระบบในการพัฒนาการศึกษาทางเลือก (ข) โอกาสการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นพื้นฐาน (ค) การรวมนักเรียนเข้ากับสังคมในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ และ (ง) เพิ่มความคาดหวังที่เกี่ยวข้องกับทักษะ คุณค่า

จากรูปแบบทั้งหมดที่กล่าวมา จะเห็นว่าแต่ละรูปแบบมีรายละเอียดที่เป็นจุดเน้นของแต่ละรูปแบบที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพบริบทของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งต่างมุ่งเน้นการส่งเสริมให้นักเรียนมีการศึกษาที่สูงขึ้น ตามศักยภาพ การมีอาชีพ การสร้างรายได้ เน้นการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยรวมของนักเรียนพิการ เน้นการบริหารจัดการและจัดสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของนักเรียน คำนึงถึงลักษณะและความแตกต่างและข้อจำกัดของแต่ละคนเป็นสำคัญ การมุ่งผลลัพธ์ ส่งเสริมการขับเคลื่อนสู่สภาพแวดล้อมใหม่ เน้นความร่วมมือของสมาชิกในครอบครัว และการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าของตนเอง ตลอดจนมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะทางความคิด สติปัญญาและให้พัฒนานักเรียนพิการ

แต่ละคนตามศักยภาพ ซึ่งประเทศไทยน่าจะได้นำรูปแบบเหล่านี้เพื่อเป็นแบบอย่างในการพัฒนาการเปลี่ยนผ่านสำหรับนักเรียนพิการให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นต่อไป

การเปลี่ยนผ่านเพื่อเข้าสู่โรงเรียนระดับต่าง ๆ

1) การเปลี่ยนผ่านจากระดับอนุบาลสู่ระดับประถมศึกษา

เมื่อเด็กมีอายุ 7 ถึง 9 ปีเป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างของชีวิตเด็ก ทั้งพัฒนาการทางกายภาพ สังคม อารมณ์ ความสามารถในการคิด นักเรียนจะรู้สึกมั่นใจในตนเองมากขึ้น แต่ก็มีความวิตกกังวลการเข้าสู่สังคมที่มีขนาดใหญ่ขึ้น มีเพื่อน มีนักเรียนมากขึ้น และมีความแตกต่างกับสิ่งแวดล้อมที่คุ้นเคย มีความรู้สึกไวต่อการถูกวิจารณ์จากคนอื่นทั้งการทำงานที่สำเร็จและไม่สำเร็จ ในวัยนี้เด็กจะเรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม เรียนรู้การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี เรียนรู้ที่จะเข้าใจพฤติกรรมของคนอื่น ๆ ในช่วงเริ่มต้นชั้นเรียนเด็กจะพยายามปรับปรุงทักษะการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อเล็ก เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างตากับมือ อาจมีปัญหาการมองเห็นแต่ก็มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมทางกายภาพ ในช่วงวัยนี้เด็กจะมีความเข้าใจภาษาเชื่อมโยงกระบวนการคิดที่ชัดเจน เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาจากการลงมือปฏิบัติแต่การเข้าใจถึงสาเหตุและผลกระทบยังต้องพัฒนาในระดับที่สูงขึ้น ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการส่งเสริมทักษะทางสังคม เช่น การช่วยการเจรจาต่อรองและพูดคุยถึงปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความมุ่งมั่นและการควบคุมตนเองให้ทำงานบรรลุเป้าหมายสูงสุดที่ตั้งไว้ด้วยตนเอง

การเปลี่ยนผ่านทางการศึกษาระดับอนุบาลไปสู่ระดับประถมศึกษาของเด็กในวัยนี้ เป็นความท้าทายสำหรับเด็กที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงและเตรียมความพร้อมที่สำคัญ คือ

- (1) การอ่านโดยเป็นการอ่านเพื่อการเรียนรู้สิ่งรอบตัว
- (2) การเริ่มต้นการเขียนในรูปแบบที่เป็นทางการ
- (3) การพัฒนากลยุทธ์การแก้ปัญหาที่ซับซ้อนในหลายขั้นตอนและ
- (4) การเปลี่ยนแปลงจากการประเมินที่ไม่ได้มาตรฐานมาสู่การทดสอบมาตรฐาน

การเปลี่ยนผ่านจากระดับอนุบาลไปประถมศึกษาที่ราบรื่นเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างความสำเร็จของเด็กทุกคน เด็กต้องการการสนับสนุนกับการพัฒนาอารมณ์และสังคมที่ต้องปรับตัว การสร้างมิตรภาพใหม่ และเรียนรู้ที่จะประสบความสำเร็จ ภายในสภาพแวดล้อมของการทดสอบ การจัดการความเครียด ซึ่งเป็นการท้าทายความสามารถสูงขึ้น เป้าหมายการจัดช่วงเปลี่ยนผ่านในระดับนี้ เป็นการออกแบบเพื่อสร้างระบบสนับสนุนสำหรับนักเรียนแต่ละคน การพัฒนาสภาพแวดล้อมของห้องเรียนสำหรับนักเรียนในลักษณะการวิจัยปฏิบัติการ

2) การเปลี่ยนผ่านจากระดับประถมศึกษาสู่ระดับมัธยมศึกษา

นักเรียนวัยนี้กำลังย่างเข้าสู่วัยรุ่นหนุ่มสาวซึ่งมีความแตกต่างกันในตัวนักเรียนแต่ละคนทั้งในทักษะ ทักษะคิด พฤติกรรมและคุณสมบัติ นักเรียนมีความต้องการทางสังคม ความรู้ความเข้าใจอารมณ์ทางกายภาพที่ไม่ซ้ำกันบนพื้นฐานของจิตใจของแต่ละคน เช่น

- (1) การมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างเช่น ครูและเพื่อนนักเรียนเก่ามากขึ้น
- (2) มีความรับผิดชอบและความคาดหวังมากขึ้น
- (3) สามารถร่วมกิจกรรมได้ยาวนานขึ้น
- (4) เลือกกีฬาและกิจกรรมนอกหลักสูตร
- (5) สามารถเลือกวิชาการและอาชีพได้

ดังนั้นการเตรียมการเปลี่ยนผ่านทางการศึกษาที่สำคัญ คือ การกำหนดโปรแกรมให้เหมาะสมตรงกับความต้องการจำเป็นและความสนใจของนักเรียนทุกคนตามหลักสูตรทั้งด้านวิชาการ และระบบการสนับสนุน เพื่อให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน ได้แก่ นักเรียน ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ซึ่งบุคคลที่เกี่ยวข้องเหล่านี้มีความสำคัญต่อการสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นอย่างมาก

3) การเปลี่ยนผ่านจากมัธยมต้นสู่มัธยมปลายหรืออาชีวศึกษา

นักเรียนพิการวัยรุ่นหลายคนเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมปลาย โดยหวังว่าจะมีทางเลือกในการดำเนินชีวิตมากขึ้นและต้องการมีเพื่อนมากขึ้น แต่นักเรียนจะมีความกังวลเกี่ยวกับการที่จะล้อเลียนโดยนักเรียนรุ่นพี่ที่เก้งก้างกว่า กลัวผลการเรียนลดลงเนื่องจากอยู่ในสังคมที่มีขนาดใหญ่ขึ้น

ครูและผู้ปกครองต้องร่วมมือกันเพื่อสร้างความคิดเชิงบวก การจัดการกับความเครียดการตอบสนองที่เหมาะสมในสังคม ทั้งอารมณ์ ร่างกายและสร้างความต้องการทางวิชาการ ในช่วงปีนี้นักเรียนจะมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม สร้างมิตรภาพจากกิจกรรมและเหตุการณ์ ที่รู้สึกปลอดภัย การสร้างมาตรฐานการศึกษาที่สูงขึ้นและลดปัญหาทางสังคมและอารมณ์ ครูควรให้ความสำคัญกับการเสริมให้นักเรียนประสบความสำเร็จทางวิชาการเพิ่มขึ้น ลดอัตราการออกกลางคัน กลยุทธ์สำคัญ คือการสื่อสารที่เน้นการทำงานให้ประสบความสำเร็จ การสร้างความรู้สึกรักและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การวางแผนการจัดช่วงเปลี่ยนผ่านก่อนเข้าสู่ระดับมัธยมปลายหรืออาชีวศึกษา ดังนี้

(1) ปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการทำงานเพื่อเตรียมความพร้อมทางการเรียนอาชีวศึกษา การศึกษาผู้ใหญ่ การจ้างงานแบบบูรณาการ รวมถึงการจ้างงานที่สนับสนุนการศึกษา และการเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นสมาชิกของชุมชน

(2) การเตรียมความพร้อมตามจุดแข็ง ความสนใจ ของคนพิการ เช่น การเรียนการสอนบริการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสพการณ์ในชุมชน การมีส่วนร่วมในระบบการจ้างงานของชุมชน การส่งเสริมการสร้างงานที่เหมาะสมกับคนพิการ รวมทั้งการประเมินทักษะการทำงานของคนพิการก่อนเข้าสู่ระบบการจ้างงานหรือการประเมินความสามารถทางการเรียนก่อนการเลือกเรียนสาขาวิชาที่เหมาะสม

2. การเปลี่ยนผ่านระหว่างชั้นเรียนและการเลื่อนชั้นเรียน (Transitions between grade levels and class transfers) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนผ่านภายในโรงเรียนเดียวกัน

เมื่อนักเรียนออกทดสอบจบการศึกษาในแต่ละระดับชั้นและต้องเข้าสู่วิทยาลัยในชั้นที่สูงขึ้น จำเป็นต้องเตรียมความพร้อม นักเรียนและครูผู้รับการเปลี่ยนผ่านในชั้นถัดไป ให้ครูรับทราบข้อมูลและความต้องการจำเป็นของนักเรียน เพื่อให้การช่วยเหลือได้อย่างต่อเนื่อง ครูผู้รับการเปลี่ยนผ่านผู้เรียนพิการจึงควรมาเยี่ยมชั้นเรียนของนักเรียน สังเกตพฤติกรรม สภาพแวดล้อมของผู้เรียนพิการ และนำข้อมูลมาเตรียมความพร้อมในการจัดชั้นเรียนให้นักเรียนได้อย่างเหมาะสม

3. การจัดช่วงเปลี่ยนผ่านโรงเรียน (Transitions between schools)

เมื่อนักเรียนออกทดสอบจบการศึกษาจาก สถานบันการศึกษาหนึ่งแล้ว หรือมีการย้ายสถานศึกษา จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนผ่านข้อมูลจากสถานศึกษาเดิมให้ สถานศึกษาใหม่ที่รับส่งต่อ โดยสถานศึกษาใหม่อาจแต่งตั้งผู้ประสานงานที่ให้ผู้เรียนพิการสามารถติดต่อสอบถามได้ รวมถึงการให้ข้อมูลแก่ผู้ปกครองและนักเรียนออกทดสอบอีกในโรงเรียนใหม่ รับสมัครเพื่อนอาสาเป็นพี่เลี้ยงแก่นักเรียนออกทดสอบและเตรียมพร้อมความรู้ทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตในโรงเรียนใหม่แก่ผู้เรียนพิการ

4. การจัดช่วงเปลี่ยนผ่านจากระดับมัธยมศึกษาสู่ผู้ใหญ่วัยผู้ใหญ่

เป็นการสร้างเป้าหมายชีวิตหลังจากออกจากโรงเรียน หรือเมื่อนักเรียนออกมามีชีวิตสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา แล้วต้องการเข้าสู่การศึกษาเฉพาะทางหรือระดับอาชีวศึกษา จำเป็นต้องได้รับการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ การจัดช่วงเปลี่ยนผ่านในวัยผู้ใหญ่ เป็นระยะสำคัญที่นำไปสู่การพึ่งพาตนเองในการดำเนินชีวิต จึงต้องมีการเตรียมแผนการบริการและแหล่ง สนับสนุนต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยข้อมูลการเปลี่ยนผ่านที่ดำเนินการมาทั้งหมดมาพิจารณาจุดแข็งและเป้าหมายของ นักเรียนออกมามีชีวิตที่ควรส่งเสริม เพื่อนำไปสู่การวางแผนการจัดช่วงเปลี่ยนผ่านสำหรับดำเนินชีวิตในวัยผู้ใหญ่ โดยการการจัดช่วงเปลี่ยนผ่านต้องมีความร่วมมือระหว่างองค์กรท้องถิ่น สถานประกอบการ ในขณะที่ต้องมั่นใจว่ามีความปลอดภัยใน ระดับความร่วมมือระหว่างองค์กรและกระบวนการสร้างความสำเร็จในการพัฒนาเด็กและครอบครัวระหว่างองค์กรต่าง ๆ หลักการของระบบการจัดช่วงเปลี่ยนผ่านในชุมชนดังต่อไปนี้ (Li et al., 2009)

- (1) ชุมชนต้องพัฒนายุทธศาสตร์ในการจัดช่วงเปลี่ยนผ่านที่ต่อเนื่อง ซึ่งสามารถทำให้เกิดการตัดสินใจขับเคลื่อนในด้านการปฏิบัติและกิจกรรมการจัดช่วงเปลี่ยนผ่านวิสัยทัศน์ดังกล่าวต้องพัฒนามาจากความคิดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน
- (2) ระบบการจัดช่วงเปลี่ยนผ่าน ต้องบูรณาการเข้ากับโครงสร้างและระบบที่มีอยู่ในชุมชน
- (3) ทำให้กระบวนการจัดช่วงเปลี่ยนผ่านเป็นเรื่องง่ายๆ ครอบคลุมและไม่ซับซ้อน ควรเป็นแนวทางที่ ง่ายที่สุดเพื่อให้ประสบความสำเร็จได้มากที่สุด
- (4) การวิเคราะห์ประเด็นและปัญหาเดิมที่มีอยู่อาจจะช่วยสร้างสิ่งใหม่ได้

จะเห็นว่าจากที่กล่าวมาการจัดการกระบวนการเปลี่ยนผ่านสำหรับคนพิการในประเทศไทย เป็นการจัดการเปลี่ยนผ่านอยู่ 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) การจัดช่วงเปลี่ยนผ่านเพื่อเข้าสู่ระบบโรงเรียน มีอยู่ 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) การเปลี่ยนผ่านจากระดับอนุบาลสู่ระดับประถมศึกษา เด็กอายุ 7 - 9 ปี การเปลี่ยนผ่านการศึกษา ระดับอนุบาลไปสู่ระดับประถมศึกษาของเด็กในวัยนี้ เป็นความท้าทายสำหรับเด็กที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงและเตรียมความพร้อมที่สำคัญ (2) การเปลี่ยนผ่านจากระดับประถมศึกษาสู่ระดับมัธยมศึกษา วัยนี้กำลังย่างเข้าสู่ วัยรุ่นหนุ่มสาว ซึ่งมีความแตกต่างกันในตัวนักเรียนแต่ละคนทั้งในทักษะ ทักษะคิด พฤติกรรมและคุณสมบัติ นักเรียนมีความต้องการทางสังคม ความรู้ความเข้าใจอารมณ์ทางกายภาพที่ไม่ซ้ำกันบนพื้นฐานของจิตใจของแต่ละ (3) การเปลี่ยนผ่านจากมัธยมต้นสู่มัธยมปลายหรืออาชีวศึกษา นักเรียนพิการวัยรุ่นหลายคนเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมปลาย โดยหวังว่าจะมีทางเลือกในการดำเนินชีวิตมากขึ้นและต้องการมีเพื่อนมากขึ้น 2) การเปลี่ยนผ่านระหว่างชั้นเรียนและการเลื่อนชั้นเรียน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนผ่านภายในโรงเรียนเดียวกัน เป็นการเตรียมความพร้อมในการเรียนในชั้นถัดไป และเพื่อให้การช่วยเหลือได้อย่างต่อเนื่อง 3) การเปลี่ยนผ่านโรงเรียน เมื่อผู้เรียนพิการจบการศึกษาจาก หรือมีการย้ายสถานศึกษา จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนผ่านข้อมูลจากสถานศึกษาเดิมจึงเตรียมพร้อมความรู้ทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตในโรงเรียนใหม่แก่ผู้เรียนพิการ และ 4) การเปลี่ยนผ่านจากระดับมัธยมศึกษาสู่ผู้ใหญ่วัยผู้ใหญ่ เป็นการสร้างเป้าหมายชีวิตหลังจากออกจากโรงเรียน หรือเมื่อผู้เรียนพิการสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำเป็นต้องได้รับการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ เพื่อนำไปสู่การวางแผนการเปลี่ยนผ่านสำหรับดำเนินชีวิตในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งล้วนเป็นรูปแบบที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับนักเรียนพิการก่อนสำเร็จการศึกษาหรือก่อนออกมาใช้ชีวิตในแต่ละช่วงวัยเพื่อเปลี่ยนผ่านไปสู่อีกระดับ แม้ว่าอาจจะยังเป็นปัญหาต่อการนำไปปฏิบัติ แต่ก็ได้มีการพัฒนาเป็นลำดับเพื่อให้ นักเรียนพิการได้มีทักษะและความสามารถพร้อมที่จะทำงานหรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและพร้อมที่จะมีชีวิตในวัยผู้ใหญ่ต่อไป

ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดกระบวนการเปลี่ยนผ่านสำหรับนักเรียนออทิสติก

ในการจัดกระบวนการเปลี่ยนผ่านสำหรับนักเรียนออทิสติกของไทยนั้น มีผู้เกี่ยวข้องได้แก่ 1) ผู้ปกครอง (Parent) 2) นักเรียน (Student) 3) ครูการศึกษาพิเศษ (Special education teacher) 4) ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ (Program specialist) หรือนักสหวิชาชีพ ได้แก่ บุคคลให้บริการด้านกระบวนการเปลี่ยนผ่าน (Transition personel) และ 5) ผู้ให้คำปรึกษาด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ (Rehabilitation counsellors) (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2554)

ขั้นตอนในการจัดกระบวนการเปลี่ยนผ่านสำหรับนักเรียนออทิสติก มีขั้นตอนดังนี้

- 1) จัดตั้งคณะกรรมการหรือทีมงานในการจัดกระบวนการเปลี่ยนผ่าน เพื่อเป็นคณะกรรมการในการดำเนินงาน
- 2) จัดประชุมเพื่อประเมินความสามารถ ความต้องการและความสนใจของนักเรียนออทิสติกในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเปลี่ยนผ่านสู่การศึกษาในระดับที่สูงขึ้น
- 3) จัดกิจกรรมการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาหรือสถานที่ใช้ชีวิตหลังจบการศึกษา เช่น การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าศึกษาในระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา หรือการมีงานทำ เป็นต้น
- 4) มีการประเมินผลและติดตามผลการเปลี่ยนผ่านเมื่อนักเรียนออทิสติกไปสู่การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือการฝึกอาชีพ หรือการใช้ชีวิตในชุมชน เป็นต้น เพื่อเป็นการให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่ผู้ปกครองในการช่วยเหลือที่เหมาะสมต่อไป

บทสรุป

จะเห็นว่าการเปลี่ยนผ่านเป็นกระบวนการการวางแผนสำหรับนักเรียนออทิสติกในระยะยาวที่เน้นการช่วยเหลือ การออกแบบด้านการจัดการศึกษาแต่ละระดับเพื่อให้นักเรียนได้รับความช่วยเหลือ การพัฒนาด้านวิชาการ และการใช้ชีวิตประจำวัน ที่มีการเปลี่ยนผ่านจากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่ง เช่น จากโรงเรียนอนุบาลสู่ประถมศึกษาไปสู่ระดับมัธยมศึกษา อุดมศึกษา สายสามัญหรือสายอาชีพ ตลอดจนจนถึงการประกอบอาชีพและปรับตัวเข้าสู่ผู้ใหญได้เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป โดยวัตถุประสงค์ของการเปลี่ยนผ่าน เพื่อให้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาแผนการเปลี่ยนผ่านและการส่งต่อที่มีความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็น ความสามารถและความสนใจของนักเรียนอย่างแท้จริง และเพื่อบูรณาการการวางแผนการเปลี่ยนผ่านและการส่งต่อสำหรับนักเรียนระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับดำเนินชีวิตภายหลังจบการศึกษาที่สอดคล้องกับความสามารถ ความสนใจและท้องถิ่นของตนเอง พร้อมทั้งมีระบบการช่วยเหลือสนับสนุนที่เหมาะสม โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญของการเปลี่ยนผ่านประกอบด้วยแผนกระบวนการเปลี่ยนผ่าน การประเมินการเปลี่ยนผ่าน การจัดการบริการเปลี่ยนผ่านที่ได้กำหนดไว้ในแผนการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล และผู้ให้บริการกระบวนการเปลี่ยนผ่าน ได้แก่ ครอบครัว สถานศึกษา สถานประกอบการและชุมชน ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการเปลี่ยนผ่าน ได้แก่ ผู้ปกครอง นักเรียน ครูการศึกษาพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ หรือนักสหวิชาชีพ และผู้ให้คำปรึกษาด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และในการจัดกระบวนการเปลี่ยนผ่านสำหรับนักเรียนออทิสติกมีขั้นตอนคือจัดตั้งทีมงานในการจัดกระบวนการเปลี่ยนผ่าน จัดประชุม เพื่อประเมินความต้องการ ความสนใจของนักเรียนออทิสติกในการทำกิจกรรมต่าง ๆ หลังจบการศึกษาหรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น จัดกิจกรรมการ

เตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือใช้ชีวิตหลังจบการศึกษา เช่น การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าศึกษาในระดับมัธยมศึกษา อุดมศึกษาหรือการมีงานทำ เป็นต้น และการเปลี่ยนผ่านไปสู่การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือการฝึกอาชีพ หรือการใช้ชีวิตในชุมชนของนักเรียนออทิสติกเอง

รายการอ้างอิง

- เกตอรอินท์ พัททวิชโคญกุล. (2558). *การพัฒนารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนผ่านสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษจากการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสู่ระบบโรงเรียน*. ปรินญาอุษณินพนธ์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. กรุงเทพมหานคร.
- คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติฉบับที่ 5 พ.ศ. 2560-2564*.
- งานด้านข้อมูลสารสนเทศ กลุ่มแผนและงบประมาณ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2561). *ระบบการจัดการข้อมูลโรงเรียนเรียนรวม : ออนไลน์*.
<http://specialbasic.specialset.bopp.go.th/specialbasic/home.php> เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2564.
- จิราภรณ์ อักษรนุ และสิริลักษณ์ โปร่งสันเทียะ. (2556). การศึกษาความสามารถในการปรับตัวสู่สภาพแวดล้อมใหม่ของเด็กออทิสติก โดยใช้แผนการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากบ้านสู่ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด. *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ การวิจัยทางการศึกษาพิเศษ ครั้งที่ 4*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. หน้า 186-203.
- ธวัชรัตน์ เสียมกระโทก. (2556). การศึกษาความพร้อมเพื่อการเปลี่ยนผ่านของนักเรียนออทิสติกจากห้องเรียนคู่ขนานสำหรับบุคคลออทิสติก สู่ห้องเรียนปกติ จากการใช้แผนการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล. *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ การวิจัยทางการศึกษาพิเศษ ครั้งที่ 4*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. หน้า 229-240.
- ประภาวรรณ พุ่มมา. (2556). การศึกษาความพร้อมเพื่อการเปลี่ยนผ่านของบุคคลออทิสติก จากการใช้บริการช่วยเหลือในระยะแรกเริ่มของศูนย์การศึกษาพิเศษสู่ห้องเรียนคู่ขนาน สำหรับบุคคลออทิสติก โดยใช้แผนการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล. บุคคล. *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ การวิจัยทางการศึกษาพิเศษ ครั้งที่ 4*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. หน้า 204-216.
- พรพรรณ สมบูรณ์. (2552). *รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนร่วมสู่การทำงานของนักเรียนพิการระดับมัธยมศึกษา*. ปรินญาอุษณินพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พวงประภา ไชยภูมิ และสิริลักษณ์ โปร่งสันเทียะ. (2556). ศึกษาความพร้อมเพื่อการเปลี่ยนผ่านของนักเรียนออทิสติกจากระดับ ประถมศึกษาสู่ระดับมัธยมศึกษาจากการใช้แผนการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล . *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ การวิจัยทางการศึกษาพิเศษ ครั้งที่ 4*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. หน้า 241-251.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2).
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พุทธศักราช 2551 มาตรา 5.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พุทธศักราช 2550 มาตรา 20.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 49.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.

(2554). นโยบายปฏิรูปการศึกษาสำหรับคนพิการในสทววรรษที่ 2 (พ.ศ.2552 –2561).

กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2555). *การให้บริการสนับสนุนนักเรียนพิการในระยะเปลี่ยนผ่านจากมัธยมศึกษาสู่อุดมศึกษา*. เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในระดับอุดมศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพนักศึกษา กลุ่มส่งเสริมการเรียนรู้ประสบการณ์กับชุมชน.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564)*. กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *นโยบายปฏิรูปการศึกษาสำหรับคนพิการในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษา.

Boehm, T. L., Carter, E. W., & Taylor, J. L. (2015). Family Quality of Life During the Transition to Adulthood for Individuals with Intellectual Disability and/or Autism Spectrum Disorders. *America Journal on Intellectual and Developmental Disabilities*, 120(5), 395–411.

Blackmon, D. et.al. (2008). *Transition to Adult Living: An Information and Resource Guide*. California Department of Education.

Bridges, W. & Bridges, S. (2017). *Managing Transitions, 25th anniversary edition: Making the Most of Change*.

Bridges, W. (2019). *Managing Transitions: Making the Most of Change*. Revised anniversary edition, 2019.

Catherine, F. (2011). *Expectations and the Post Transition of Young Adults with an Autism Spectrum Disorder to Post-Secondary Education*. A Dissertation Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Doctor of Philosophy. ARIZONA STATE.

Chantelle, M., Vivian, H. & Elizabeth, P. (2017). The primary-to-secondary school transition for children on the autism spectrum: A multi-informant mixed-methods study. *Autism & Developmental Language Impairments*, (2): 1–18.

Davis, M. (2016). *Success beyond high school: effective transition to college for students with ASD*. A Dissertation Submitted in Partial Fulfilment of the Requirement for the Degree of Doctor of Philosophy in the Graduate School of the Texas Women's University. USA.

- Donald, W. et.al. (2014). DSM-5® Guidebook: *The Essential Companion to the Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition*: Vol. Fifth edition. American Psychiatric Association Publishing.
- Flexer, R. W., Baer, R. M., Luft, P. & Simmons, T. J. (2013). *Transition Planning for Secondary Students with Disabilities*. Fourth Edition: Pearson Education.
- Jacobs & Elizabeth, J. (2017). *Secondary Special Education Teachers and Transition Specialists: Collaborative Efforts. A Dissertation Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Doctorate of Education*. Grand Canyon University, Phoenix, Arizona.
- Kelly, A. M. (2015). *Assets and Access: An Examination of Transition from High School to College*. Department of Counseling, Developmental, and Educational Psychology Applied Developmental and Educational Psychology. Boston College Lynch School of Education. USA.
- Kohler, P. D. (1996). *Preparing youth with disabilities for future challenges: A taxonomy for transition programming*. In P.D. Kohler (Ed.), *Taxonomy for Transition Programming: Linking research to Practice* Champaign IL: University of Illinois, Transition Research Institute, 1-62.
- Kohler, P.D. (1998). *Implementing a transition perspective of education: A comprehensive approach to planning and delivering secondary education and transition services*. Quoted in F.R. Rush and J.G. Chadsey (Eeds). "Beyond high school: Transition from school to work." New York: Wadsworth Publishing.
- Kohler, P.D. (2003). Transition-Focused Education: Foundation for the Future. *The Journal of Special Education*, 37(3) 174–183
- Kohler, P. D., Gothberg, J. E., Fowler, C., & Coyle, J. (2016). *Taxonomy for transition programming 2.0: A model for planning, organizing, and evaluating transition education, services, and programs*. Western Michigan University. Available at www.transitionta.org.
- Kohler, P. D., Gothberg, J. E., & Coyle, J. L. (2017). *Using the Taxonomy for Transition Programming 2.0 to guide transition education*. In A.L. Ellis (Ed.), *Transitioning children with disabilities: From early childhood through adulthood*. Sense Publishers.Google Scholar.
- Landmark, L. J. & Zhang, D. (2010). Substantiated Best Practices in Transition: Fifteen Plus, Years Later. *Career Development for Exceptional Individuals*. 33(3), 165–176.
- Li, Y.J., Bassett, D., & Hutchinson, S. (2009). Secondary special educators' transition involvement. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 34(2) 163-172.
- Meleis, A.L., Sawyer, L., Im, E., Schumacher, K., & Messias, D. (2014). Experiencing transition: an emerging middle rage theory. *Advances in Nursing Science*, 23(1), 12-28.

- Richter, M., Popa-Roch, M., & Clément, C., (2019). Successful Transition From Primary to Secondary School for Students with Autism Spectrum Disorder: A Systematic Literature Review. *Journal of Research in Childhood Education*, 33(1), 1-17.
- Stanford Research Institute International. (1992). *What happen Next? Trends in post school outcomes of youth with disabilities*. Washington DC: The office of Special Education Program.
- Syed, M., & Seiffge-Krenke, I. (2013). Personality development from adolescence to emerging adulthood: Linking trajectories of ego development to the family context and identity formation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 104(2), 371–384.
- Taylor, J. L. & Seltzer, M. M. (2011). Employment and Post-Secondary Educational Activities for Young Adults with Autism Spectrum Disorders During the Transition to Adulthood. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 41, 566-574.
- Topping, K. (2011). Primary secondary transition: Differences between teachers' and children's perceptions. *Improving Schools*, 14, 268–285.
- Tso, M. & Strnadová, I. (2017). Students with autism transitioning from primary to secondary schools: parents' perspectives and experiences. *International Journal of Inclusive Education*, 21(4), 389-403.
- U.S. Department of Education. (2009). *Individuals with Disabilities Education Improvement Act of 2004*, Public Law No. 108-446, 20 U. S. C. 1400, H. R. 1350. retrieved 25th August, 2018. Available at <http://www.ideadata.org>.
- Wehman, P., Kregel, J., & Barcus, J. M. (1985). From school to work: A vocational transition model for handicapped students. *Exceptional Children*, 52(1), 25–37.
- Wehmeyer, M. L., & Webb, K. W. (2012). *Handbook of adolescent transition education for youth with disabilities*. New York: Routledge.
- Wei, X., Wagner, M., Hudson, L., Yu, J. W., & Shattuck, P. (2015). Transition to adulthood: Employment, education, and disengagement in individuals with autism spectrum disorders. *Emerging Adulthood*, 3(1), 37-45.
- Williamson, R. L., Robertson, J. S., & Casey, L. B. (2010). Using a dynamic systems approach to investigating postsecondary education and employment outcomes for transitioning students with disabilities. *Journal of Vocational Rehabilitation*, 33(2), 101–111.
- Wisniewski, L. A. , Alper, S., & Schloss, P. (1991). *Work-Experience and Work-Study Programs for Students with Special Needs: Quality Indicators of Transition Services*. *Career Development for Exceptional Individuals*.
<https://www.semanticscholar.org/paper/Work-Experience-and-Work-Study-Programs-for-with-of-Wisniewski-Alper/31234254baea23043d15b56cef3a6793696eb433>